

РІШЕННЯ
спеціалізованої вченої ради ДФ 29.051
про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада ДФ 29.051 Київського національного університету будівництва і архітектури Міністерства освіти і науки України, м. Київ, прийняла рішення про присудження **Шумак Людмилі Валеріївні** ступеня доктора філософії галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» на підставі прилюдного захисту дисертації **«Теоретико-методичні засади формування вартості проектних робіт»** за спеціальністю 051 «Економіка» 24 липня 2024 року.

Шумак Людмила Валеріївна, 1955 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 1977 році Київський національний університет будівництва і архітектури та отримала диплом спеціаліста за спеціальністю «Промислове та цивільне будівництво» з присвоєнням кваліфікацію інженер-будівельник.

Навчалась в аспірантурі Київського національного університету будівництва і архітектури за спеціальністю 051 «Економіка» (витяг з наказу про зарахування до аспірантури №1887/2 від 11 жовтня 2017 року).

Дисертацію виконано у Київському національному університеті будівництва і архітектури Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: Денисюк Ольга Василівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, менеджменту і управління територіями Інституту інноваційної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури Міністерства освіти і науки України.

Здобувач має 43 наукових публікацій за темою дисертації, з них: 2 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію; 1 розділ монографії, 10 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, зокрема:

1. Шумак Л. В., Назарко К. О., Петрівський Я. М., Туленков О. О., Хлусевич Є. М. Теоретичні основи визначення кошторисної вартості на проектні роботи. Будівельне виробництво. 2018. № 64. С. 66–71. (Видання внесене до МНБ Google Scholar, Index Copernicus).

2. Шумак Л. В., Запечна Ю. О. Ціноутворення на проектні роботи за кордоном. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2020. № 46. С. 197–208. (Видання індексується BASE, ROAD, WorldCat, Google Scholar).

3. Шумак Л. В. Особливості функціонування українського ринку проектних робіт та розвиток проектування в умовах пандемії. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2021. Vol. 2 № 47. С. 11–24. DOI: 10.32347/2707-501x.2021.47(2).11-24.

4. Шумак Л. В., Локтіонова Я. Ф. Аналіз системи ціноутворення проектних робіт в ряді зарубіжних країн. Будівельне виробництво. 2021. № 71. С. 54–62. DOI: 10.36750/2524-2555.71.

5. Шумак Л. В., Філіппов О. В. Український досвід економічного розвитку проектних та будівельних підприємств у довоєнний, військовий та післявоєнний періоди. Просторовий розвиток. 2022. № 1. С. 165-182. DOI: 10.32347/2786-7269.2022.1.165-182.

6. Shumak L., Filippov O. Organization and development of the design process in the world practice. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2022. Том 1 №51. С. 25-51. [https://doi.org/10.32347/2707-501x.2023.51\(1\).25-51](https://doi.org/10.32347/2707-501x.2023.51(1).25-51).

7. Шумак Л. В., Кирилов І. В. До проблеми удосконалення процедурних засад ринкового підходу до визначення вартості проектних та науково-проектних робіт. Будівельне виробництво. 2022. № 73. С. 74–85. DOI: 10.36074/scientia-24.02.2023.

8. Шумак Л. В. Дослідження та розробка підходів для аналізу чинної системи ціноутворення проектних робіт в Україні. Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. 2022. № 50 том 2. С. 220-250. DOI: [https://doi.org/10.32347/2707-501x.2022.50\(2\).220-250](https://doi.org/10.32347/2707-501x.2022.50(2).220-250).

9. Філіппов О. В., Шумак Л. В. BIM - технології інформаційного моделювання будівель на стадії проектування. Національний і зарубіжний досвід. Будівельне виробництво. 2023. № 75 С. 39-53.

10. Шумак Л. В., Сорокіна Л. В., Запечна Ю. О. Особливості розробки системи штучного інтелекту для обґрунтування вартості проектних і науково-проектних робіт на засадах клієнтоорієнтованості. Ефективна економіка. 2023. №11. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.80>.

Повнота викладення основних наукових результатів, висновків, рекомендацій та положень дисертаційного дослідження відповідає вимогам, що пред'являються до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Беленкова Ольга Юріївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки будівництва Київського національного університету будівництва і архітектури, надала позитивну оцінку та наступні зауваження:

1. Ви пропонуєте використовувати для коректування вартості проектних робіт коефіцієнт гальмування вартості або коефіцієнт масштабу. Будь ласка, зупиніться на ньому детальніше. Чому для об'єктів, які належать до вищого класу наслідків (відповідальності) коефіцієнти масштабу мають більші значення за модулем?

2. У моделі визначення надбавки або знижки до вартості проектних робіт в залежності від складності завдання на проектування, позиціонування об'єкта на ринку нерухомості і фінансового стану компанії (слайд 13), як оцінюється чинник «позиціонування підприємства на ринку»?

Чуприна Юрій Анатолійович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту в будівництві Київського національного університету будівництва і архітектури, надав позитивну рецензію та наступні зауваження:

1. У підрозділі 1.2 «Світовий досвід організації, оцінка вартості та розвитку проектування» (стор. 45, п. 4) здобувачка розглядає еволюцію чотирьох стадій управління будівельними проектами та місце у цьому процесі етапу проектування. При цьому, четверта стадія управління інвестиційним проектом у дисертації отримала назву "заклучна". Бажано пояснити вибір моделі життєвого циклу, яка базується на чотирьох стадійній класифікації, оскільки існує безліч альтернативних підходів, зокрема підходи, застосовані у методиках Світового банку (World Bank) і підрозділу ООН з питань економічного розвитку (UNIDO, три стадії), Методології Інституту управління проектами (PMI, п'ять фаз життєвого циклу), а також призначення, трактування терміну та роль останньої стадії у процесі ціноутворення на проектні роботи.

2. У табл. 2.2, для розрахунку статистичної значимості групи співвідношень (сума проектних витрат у розрахунку на 1 кубічний метр об'єму конструктивного елементу, сума проектних витрат у розрахунку на 1 квадратний метр поверхні конструктивного елементу та розрахункова трудомісткість проектних робіт на цілісний конструктивний елемент), обсяг підвибірок робіт з проектування конструктивних елементів з високим рівнем та середнім рівнями відповідальності для трудомісткості проектування та інших показників є різним. Авторці слід пояснити цю розбіжність.

3. Підрозділ 2.3 слід було б скоротити, оскільки він переобтяжений безумовно цікавою і корисною статистичною інформацією, яка є корисною для отримання уявлення щодо розвитку будівельного сектору та проектних підприємств, але безпосередньо не стосується питань ціноутворення на проектні роботи та чинники, які впливають на вартість проектних робіт. Тому цю інформацію можна було подати в додатках до дисертації.

4. На рис. 3.8 «Детермінанти розвитку проектної діяльності у середньостроковій перспективі» (п. 3.3, стор. 207) відсутній важливий для розуміння тенденцій розвитку проектних підприємств та стану системи ціноутворення на проектні роботи етап «зменшення економічної безпеки та конкурентоспроможності проектних підприємств», який втім описано у пункті 7 – «зменшення економічної безпеки та конкурентоспроможності проектних підприємств в умовах дестабілізації діяльності». Бажано надати більш детальне пояснення впливу цього чинника на еволюцію ціноутворення на проектні роботи та фінансовий стан проектних підприємств.

Гусарова Лариса Валентинівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки будівництва Київського національного університету будівництва і архітектури, надала позитивну рецензію та наступні зауваження:

1. В дисертації у пункті 1.2 на основі матеріалів, розміщених у відкритому доступі, детально розглянуто національні практики шести економічно розвинених країн світу з оцінювання вартості та розвитку

проектування з метою аналізу методики визначення вартості проектних робіт. На нашу думку, доцільно було б окремо виділити та акцентувати увагу, для більш глибокого вивчення, узагальнення та вдосконалення ціноутворення на проектні роботи, на досвіді країн з порівняними з Україною законодавчими та нормативними вимогами в будівельній галузі та проектуванні, рівнем техніко-технологічного розвитку підприємств або за іншими критеріями.

2. У другому розділі дисертаційного дослідження визначено три головних фактори для контролю фінансової безпеки підприємств-проектувальників - фактор ділової активності, фактор розвитку і диверсифікації та фактор фінансової незалежності (с. 161-162). При цьому здобувачка не розглядає фактор часу, врахування якого заслуговує уваги з оглядом на можливості оптимізації термінів виконання етапів робіт по розробленню проектної документації та прогнозуванню окремих параметрів економічної діяльності проектних підприємств.

3. В третьому розділі у пункті 3.3 авторкою проведено обґрунтоване ранжування, розроблено механізм контролю та здійснена оцінка за ступенем вагомості складових економічної безпеки підприємств-проектувальників як учасників інвестиційно-будівельного процесу (с. 212-215). Неочевидні, або навіть відсутні у короткострокові періоди, результати від впровадження заходів екологічного спрямування зазвичай проявляються у віддаленій за часом перспективі, що на перший погляд негативно впливає на економічні результати. У розрізі дотримання принципів концепції сталого розвитку проектувальник може посилити свою ділову репутацію, незалежність та позиції на ринку науково-проектної продукції. На нашу думку, вивчення екологічного елементу економічної безпеки проектувальника покращило б зазначений розділ наукового дослідження.

Фісуненко Павло Анатолійович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри девелопменту нерухомості, фінансів, обліку та маркетингу, Український державний університет науки і технологій, ННІ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» надав позитивний відгук та наступні зауваження:

1. В теоретичному розділі слід більш детально розглянути існуючі підходи до оцінки вартості проектних робіт, а також їх порівняльний аналіз. Це дозволить краще зрозуміти переваги та недоліки запропонованих методів.

2. В першому розділі роботи зазначається, що в інтересах інвесторів, замовників та підрядників вартість інвестиційного проекту, у тому числі будівництва, розраховується на чотирьох стадіях управління, перші три з яких включають вартість проектних робіт: 1) передпроектна; 2) розробка проекту; 3) реалізація проекту; 4) заключна.

Слід зазначити, що:

а) формулювання «вартість інвестиційного проекту, у тому числі будівництва» може бути сприйняте двозначно. Рекомендується уточнити, що мова йде про загальну вартість проекту, включаючи витрати на будівництво та проектні роботи;

б) також, необхідно детальніше описати третю та четверту стадії, так як їх опис не відповідає рівню деталізації перших двох. Не зовсім зрозуміло, чому на третій стадії (реалізації проекту) не описано конкретні дії, які виконуються на цьому етапі. Рекомендується додати інформацію про контроль витрат, моніторинг робіт та управління змінами під час реалізації проекту;

в) опис третьої та четвертої стадій повторюється, що створює враження дублювання. Пропонується розділити їх за конкретними задачами: наприклад, на третій стадії - управління витратами під час виконання робіт, а на четвертій - фінальна оцінка та завершення проекту. На кожній стадії варто детально описати мету та завдання, щоб уникнути узагальнень і надати чітке розуміння, які саме дії виконуються і з якою метою.

3. Було б корисно провести додаткові дослідження впливу зовнішніх факторів (економічних, соціальних, політичних) на вартість проектів, оскільки ці фактори можуть суттєво змінювати кінцеву оцінку.

4. Відсутність належної уваги до питань економічної безпеки підприємств може призводити до фінансових ризиків і нестабільності. На нашу думку, в роботі необхідно більше уваги приділити аналізу та управлінню ризиками для забезпечення стійкого розвитку проектних підприємств.

5. У висновках необхідно більш чітко підсумувати основні результати дослідження та їх значення для практики. Слід включити рекомендації щодо подальшого дослідження та можливостей впровадження запропонованих методів у практику.

6. В дисертації наявні стилістичні неточності та семантичні похибки (с. 172), усунення яких покращило б сприйняття наукових здобутків автора. Всі таблиці та рисунки повинні мати чіткі та зрозумілі заголовки (с. 201). Також слід забезпечити відповідність нумерації таблиць та рисунків у тексті (с. 153).

Загорецька Олена Ярославівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій Національного університету «Львівська політехніка», надала позитивний відгук та наступні зауваження:

1. Основоположим у дисертаційному дослідженні є результати аналізу вартості проектних робіт для вибірки з об'єктів, що будуються в м. Київ та Київській області, для яких замовниками виступали державні та приватні господарські організації (розділ 2, § 2.1, с. 96). Дослідження впливів регіонального чинника місця будівництва об'єкта проектування та чинника форми власності підприємства, що є замовником проектування, на формування вартості проектних робіт значно поглибило б виклад дисертації.

2. Не применшуючи цінності дисертації, авторці рекомендовано більш детально охарактеризувати дефініцію «відповідальність проектних робіт» та її класифікацію за рівнями («високий» та «середній»), що використовується, наприклад, при обґрунтуванні економічних характеристик послуг проектування (розділ 2, § 2.2, табл. 2.3 та 2.12). Позаяк, ДБН В.1.2-14:2018 «Система забезпечення надійності та безпеки будівельних об'єктів. Загальні

принципи забезпечення надійності та конструктивної безпеки будівель і споруд» (зі зміною №1) регламентує класифікацію класів наслідків (відповідальності) об'єктів (п. 5.1) та класифікацію категорій відповідальності конструкцій та їх елементів (п. 5.2), проте жодна з них не відповідає використаній у дисертаційному дослідженні авторській класифікації.

3. При виокремленні складових компонент економічної безпеки (розділ 3, § 3.3, с. 213-217) для розрахунку інтегрального показника економічної безпеки, дисертантці рекомендовано врахувати компоненту «Фізична безпека», яка, на жаль, має вагомий вплив на стан загальної економічної безпеки суб'єктів господарювання, зокрема проектних підприємств, зважаючи на поточну безпекову ситуацію на території України.

4. Дисертантці рекомендовано більш уважно ставитися до оформлення дисертації, адже зазначені нижче зауваження ускладнюють сприйняття основного змісту дослідження. Зокрема у формулі 2.2 (розділ 2, § 2.1, с. 103-104) відсутнє пояснення використаного показника «Вбуд», а показник «Спр», ймовірно, все ж є показником «Сп», який пропонується визначати за формулою 2.1.

5. При обробці змісту 2 розділу дослідження, слід зазначити, що методичне наповнення роботи ще більше виграло б, якби як супровідні методичні компоненти автор використав би сучасні. Такі різні, але взаємодоповнюючі та у напрямі реінжинірингу підходи як підхід BtoW (Business to Worker) – «Бізнес до працівника» та сучасні принципи зміни корпоративної культури проектного підприємства.

6. Розроблена дисертанткою нечітка база знань (розділ 3, § 3.1, с. 180-182) судячи з рис. 3.5 та опису на с. 180 складається з 9 правил логічного висновку, проте на рис. 3.4 явно відображено, як мінімум, 17 правил. Означена невідповідність вимагає додаткового обґрунтування.

7. Зважаючи на велику кількість методичних розробок авторки, у дисертації доцільно було б показати узагальнювальну схему з усіма представленими складовими й елементами реалізації формування вартості проектних робіт, що підкреслило би комплексність і системність новизни роботи.

Загальна оцінка роботи та висновок. Дисертація Шумак Людмили Валеріївни «Теоретико-методичні засади формування вартості проектних робіт», представлена на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка», є завершеною самостійною науковою працею, в якій отримані нові науково-обґрунтовані результати, що мають суттєве теоретичне та практичне значення.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані при вирішенні актуальних питань економічного розвитку будівельної галузі, зокрема, вирішуючи питання щодо формування вартості проектних та науково-проектних робіт; економічну ефективність проектування; при здійсненні заходів та розробленні законодавчих ініціатив щодо регулювання проектної діяльності; під час побудови стратегії управління проектним підприємством; в освітньому процесі та подальших наукових дослідженнях.

Дисертаційна робота Шумак Людмили Валеріївни є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи компіляції. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

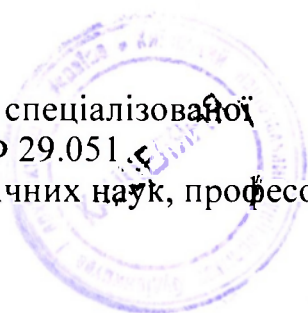
За науковим рівнем і практичною цінністю, змістом і оформленням, кількістю та якістю наукових публікацій за темою дослідження, дисертаційна робота «Теоретико-методичні засади формування вартості проектних робіт» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її автор, Шумак Людмила Валеріївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Результати відкритого голосування:

«За»	– 5 членів ради;
«Проти»	– немає;
«Утримались»	– немає.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 29.051 Київського національного університету будівництва і архітектури Міністерства освіти і науки України, м. Київ, присуджує Шумак Людмилі Валеріївни ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 29.051,
доктор економічних наук, професор

Ольга БЕЛЕНКОВА